

Najaarsnota 2022 en Begroting 2023

Voorzitter, we hebben de financiële stukken bekeken. De begroting is beleidsarm uitgewerkt maar de uitdagingen zijn groot. De stelpost gaat in stappen van 3 naar 6 M€ om een verhoging van de CAO te kunnen opvangen. De effecten van de inflatie en ook de kostenverhoging van de milieutaken zijn erin verwerkt.

Het nieuwe college zal opnieuw moeten afwegen wat er moet gebeuren en of we de inzet op onze opgaven blijven intensiveren. Dat is nu niet verwerkt in het meerjarige overzicht. We zijn financieel gezond maar als we het voorzieningen niveau voor de Zeeuwen op peil willen houden zijn we een stuk armer dan de stukken nu doen voorkomen.

Dat roept bij ons wel vragen op: Waarom is er voor bepaalde opgaven wel geld gereserveerd na 2024 en voor andere niet. Wel bijvoorbeeld- opgave landelijk gebied, woonbeleid en natuur(netwerk), Niet bijvoorbeeld- mobiliteit, cultuur en ondernemend Zeeland. Kan het college ons meenemen in de afweging die hierin is gemaakt?

Antwoord: Alle programma's hebben middelen, allemaal plussen op bestaande basis. Bij zes programma's zoals het sportakkoord gelden extra, aparte ambities. Het betreft een budget van totaal 1,9 mln. Een overzicht hiervan wordt op verzoek van Jan Henk aan de notulen toegevoegd. De 1,5 mln voor het OV in 2024 is geen beleidsambitie en heeft hier niets mee te maken. Er komt een nieuwe concessie. En duidelijk is dat er de komende bestuursperiode risico's aankomen.

En is het college van plan om voor die beleidsopgaven waar we na 2023 een stap terug doen, een opstelling te maken van de kosten tot 2027, die in een volgende Statenperiode nog bovenop de begrote uitgaven komen als ons huidige geïntensiveerde beleid wordt doorgezet?

Pag. 16 najaarsnota openbaar vervoer: De beschikbaarheidsvergoeding van het rijk valt in 2024 weg. De verwachting is dat er zeker in 2024 extra geld moet zijn om het niveau van de dienstregeling in stand te houden. Graag vernemen wij het antwoord van de gedeputeerde, afhankelijk van dat antwoord zullen we overwegen of we de motie "bouwen of afbreken" indienen.

Na 2026 is er nog veel onzeker voor de provincies omdat dan de opcenten vervallen en onze financiering op de schop gaat.

Dan hebben we vragen gesteld over de SWAP. Die blijkt inmiddels afgekocht. Er wordt verwezen naar een brief van 16 oktober maar die wordt pas bij de volgende commissie Bestuur besproken. De antwoorden op onze vragen waarvoor dank, roepen vervolgvragen op die in het licht van de najaarsnota en de begroting 2023 nu al een antwoord behoeven:

Klopt het dat de rente SWAP is beëindigd en mag ik daaruit opmaken dat in tegenstelling tot wat de begroting schrijft, de provincie niet meer in een leensituatie verkeert? Klopt het dat dit inclusief de lening is die voor de WST is afgesloten? En is het dan ook zo dat de provincie - als zij dat zou willen - met onmiddellijke ingang af kan zien van de inkomsten uit de tunnel en dus de tunnel tolvrij kan worden?

Antwoord: de rente SWAP zou al aflopen. Voor die tijd geen grote financieringen. We hadden de rente SWAP niet nodig, maar hij was er wel. Het leverde nu geld op, dus daarom is gekozen voor afkopen. De opbouw van de bestemmingsreserve in relatie tot de lening die voor de WST is afgesloten, heeft hier niets mee te maken.

Vorige keer ben ik ingegaan op diverse crises en transities. Dat lijkt dan al snel een abstracte beschouwing maar het raakt onze Provincie heel direct. Ik wil dat kort toelichten.

Allereerst de inwoners.

Daarnaast de natuur en biodiversiteit.

En ten derde ons landschap en leefomgeving.

Eerst de inwoners: sommige Zeeuwen kunnen de stijgende voedsel- en brandstofprijzen niet opvangen en raken in financiële problemen. Jongeren moeten soms noodgedwongen thuis op zolder blijven wonen in verband met gebrek aan woonruimte. Mobiliteit – een heel belangrijk aspect van

leefbaarheid - staat onder enorme druk waardoor bijv. ouderen en mensen met een beperking vervoersarmoede kunnen ervaren; het is maar de vraag in hoeverre werk of ziekenhuis goed bereikbaar blijven. Boeren, vissers en ondernemers met energie intensieve business voelen zich in hun voortbestaan bedreigd.

Ten tweede hebben ook de planten en dieren het zwaar. Lange periodes van droogte, opwarming, vervuild water en een stikstofdeken trekken een wissel op de biodiversiteit. Plantsoorten die gedijen bij arme grond delven het onderspit. En door de relaties met insecten en vogels kan dit zo maar versnellen. Invasieve exoten als de Aziatische hoornaar doen daar nog een schepje bovenop. Elders in de wereld zien we het schrikbeeld: waar hele natuurlijke ecosystemen uit balans raken en dreigen in te storten. (bijv. riffen in Australië).

Ten derde leefomgeving en landschap.

De Provincie is de gebiedsautoriteit. Er wordt ook in Zeeland flink gestreden om de schaarse ruimte. Niet alles kan overal. Voor de toekomst van Zeeland is het cruciaal dat we slimme keuzes maken. De hoogteligging en bijvoorbeeld grondsoort zouden moeten bepalen welke functies waar een plek krijgen. Het Digitaal Stelsel Omgevingswet zou daarbij een goede rol kunnen vervullen maar de inwerkingtreding is helaas opnieuw uitgesteld. We vernemen – zoals aangekondigd – daar graag de consequenties van.

Algemene beschouwingen zijn niet compleet als we daarin als partij niet ook richting geven. Ik heb een aantal uitdagingen benoemd, maar wat moet er gedaan worden om die op te lossen? Wat moeten we vooral doen? Financiële beperkingen zijn wellicht relatief doordat we grote sommen geld verwachten vanuit PZEM. Dat zullen we verstandig moeten investeren in duurzaamheid. Niet in het meebetalen aan gasrekeningen maar in het structureel verlagen daarvan. Waar mogelijk geheel of gedeeltelijk revolverend.

Wat onze inwoners betreft moeten we bouwen aan vertrouwen met participatiebeleid en uitdaagrecht. Zeeland is van en voor de Zeeuwen, dus die moeten we ook zo goed mogelijk betrekken. Laten we inwoners en ondernemers helpen verduurzamen; isoleren is een 'no regret' maatregel. We dienen daarom graag samen met het CDA de motie 'op de bres voor het MKB' in. Provinciale Impuls Wonen is destijds ingesteld om verkrotting en leegstand tegen te gaan. Is dat eigenlijk nog wel nodig in de huidige woningmarkt? We dienen ook de CDA motie mede in die de meerwaarde voor hamsterhuren wil onderzoeken. We hebben al regelingen voor groene daken en herbesteding van panden, zouden we niet juist PIW impulsen moeten geven om woningen te verduurzamen? Hoe ziet gedeputeerde dat?

Antwoord: We hebben tal van regelingen op het gebied van wonen. Verschuiven binnen regelingen gaan GS zeker overwegen als dat kan. GS wachten op de woondeal en dan kunnen zij/PS de afweging maken waar we ons geld op in zetten.

Een voortdurende en zo stevig mogelijke impuls is ook nodig wat toekomstbestendig OV betreft. Hier moeten we waar mogelijk alle zeilen bijzetten om onze ambities waar te maken. We lezen dat de systeemverandering bij slimme mobiliteit een verschuiving geeft naar fijnmazige mobiliteit. Dit maakt – samen met de post-corona situatie – de nieuwe concessie complexer dan gedacht. En vergt inzet van meer juridische en vervoer technische specialisten. Anders gezegd: de transitie valt dus vies tegen. In Den Haag heeft onze gedeputeerde al de noodklok geluid en aangekondigd dat we zonder hun hulp 'door het ijs zakken'. Vraag is dan ook aan onze gedeputeerde: Gaan we het redden?

De belofte staat dat we het huidige niveau van dienstverlening zullen handhaven. In 2023 is daarom al 1,5 mln extra geraamd maar dat kan veel meer worden. In 2024 valt immers het transitiefonds weg. Graag een reactie van onze gedeputeerde.

Antwoord: in coronatijd zijn we goed geholpen door het Rijk met extra middelen, er is niet of nauwelijks afgeschaald. Het OV is in Zeeland min of meer gegarandeerd geweest. Nu vragen GS 1,5 mln ongeveer. Het Rijk zal tussen de 3 en 4 mln bijdragen. Doorontwikkeling naar een nieuw innovatief (fijnmazig)

stelsel is nodig. Zeeland loopt voorop, het Rijk kijkt mee voor andere gebieden. Er is de afgelopen veel uitval geweest, hierover hebben GS gesproken met aanbieders. Er is veel ziekteverzuim, vooral bij buschauffeurs! Ook is er te weinig personeelsaanbod. GS hebben benadrukt bij de OV-aanbieders dat ze het interessant moeten maken om hier te werken (wervingscampagne met goede voorwaarden) en verder dat de communicatie over uitval van vervoer of andere wijzigingen belangrijk is.

Het meten van het prestatieniveau van het OV was in Zeeland onvoldoende ontwikkeld, onderzoek van de Rekenkamer bracht dat aan het licht. Het Planbureau voor de Leefomgeving heeft nu een bereikbaarheidsindicator ontwikkeld. Zoals bekend is onze fractie voor alle beleidsvelden groot voorstander van meetbare prestaties (meetlat tonen) zodat PS succesvol kaders kunnen stellen en controleren. Gaat gedeputeerde hier bij slimme mobiliteit die stap maken? Dat zou PS in elk geval helpen om te kunnen afwegen op basis van feiten en cijfers in plaats van gevoel.

Wat te doen aan de natuur?

Het terugdringen van emissies door bijv. vrijwillige uitkoop verloopt uiterst moeizaam en traag. Ook lijken nog niet alle sectoren op een zelfde manier te worden aangespoord om hun faire bijdrage te leveren. Je zou verwachten dat dit dan leidt tot extra snelheid in het robuust maken van de natuur. Helaas zien we ook aan die kant vertraging: elk jaar zien we de jaarlijks te realiseren opgave van het natuurnetwerk oplopen en het aantal gerealiseerde hectares neemt jaarlijks af. Dit jaar wordt er zelfs een vraagteken bij gezet of we in 2027 het natuurnetwerk wel gereed zullen hebben. Graag een reflectie van de gedeputeerde hierop. Wat moet er gebeuren om het netwerk wel op tijd rond te krijgen?

Antwoord: Maatwerk en de versnellingsstrategie worden uitgewerkt, ook in samenwerking met andere provincies. We vorderen gestaag.

Naast het natuurnetwerk is het noodzakelijk dat er ook in de stedelijke omgeving natuur-inclusief wordt gebouwd. Dit onderwerp is eerder door PS geopperd als gesprekspunt in OZO-verband, samen met de andere overheden. Heeft dat gesprek inmiddels plaatsgevonden?

Antwoord: er is veel gepraat over de natuurinclusieve samenleving, bouwen is maar een van de thema's hierin. Er is een natuurinclusieve agenda, maar er is geen zak geld meegekomen.

Dan landschap en leefomgeving.

We gaan starten met het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). Een integrale aanpak om ons mooie Zeeland toekomstbestendig te maken. Met aandacht voor water, biodiversiteit, klimaat en stikstof. Terecht willen GS onze huidige programma's rond zoet water, bosvisie, klimaat adaptatie, mobiliteit en natuur daarmee verbinden.

Op het punt van energie zien we dat Zeeland hoge ambities heeft; het is prachtig als we met CO2 vrije energie (met één of meer kerncentrales) de industrie kunnen elektrificeren. Maar dit legt wel een enorme claim op het landschap. Een vorm van serieuze compensatie is daarbij zeker op zijn plaats.

Begin van deze maand zijn PS op werkbezoek geweest bij o.a. de vernieuwing van de Afsluitdijk. Daar heeft men heel succesvol andere zaken betrokken zoals natuurontwikkeling (vismigratierivier), energieopwekking (uit zoet en zout water) en toerisme. Als Zeeland hebben wij ook projecten als de Grote Zeesluis waar enorme schepen zullen passeren; de vraag die op kwam is of daar ook voldoende gebruik gemaakt wordt van de meekoppelkansen voor bijvoorbeeld toerisme. Het Portaal van Vlaanderen is opgericht om de haven te doen ervaren; kan gedeputeerde aangeven hoe dat reilt en zeilt? Zouden we daar als Provincie nog iets aan kunnen bijdragen? Of voorziet de Regio Deal brede welvaart hierin?

Antwoord: Elke organisatie kan meedoen, maar ze moeten zelf met initiatief komen.

Dan een oproep met betrekking tot het landschap. We gaan veel bouwen in zowel onze steden als dorpen. We hopen echt dat we buitengebieden open kunnen houden en op die manier de Zeeuwse kwaliteiten zo goed mogelijk bewaren. We zijn geen Randstad en willen dat graag zo houden.

Afsluitend. Met het herfstweer zagen we in de afgelopen tijd enorm veel regenbogen. Voor gelovigen een teken van hoop. God wil zich verbinden met ons mensen. Laten wij het van Hem verwachten. We horen vaak het 'Luctor et emergo'; vandaag wil ik eindigen met de Latijnse spreuk, het motto van de Benedictijnen 'Ora et labora'. Bid en werk. Laten we hard aan de slag gaan, biddend om Gods onmisbare zegen.